

12.6.2007

Dnro 3423/4/05

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Petri Jääskeläinen

Esittelijä: Esittelijäneuvos Riitta Länsisyrjä

ULOSMITTAUKSEN PERUUTTAMISTA KOSKEVAN VAATIMUKSEN AIHEETON HYLKÄÄMINEN

1 KANTELU

Kantelija arvostelee kantelukirjelmässään Rovaniemen kihlakunnanviraston kihlakunnanvoudin 2.6.2005 antamaa perusteltua kirjallista päätöstä, jossa hän hylkäsi kantelijan vaatimuksen ulosmittauksen kumoamisesta eli oikeastaan ulosmittauksen peruuttamisesta. Kantelija katsoo, että kihlakunnanvoudi oli menetellyt ulosottolain 10 luvun 8 §:n vastaisesti, kun hän ei viivytyksettä ollut ryhtynyt toimiin ulosmittauksen peruuttamiseksi.

- - -

3 RATKAISU

3.1 Tapahtumat

Rovaniemen kärjäoikeus pysytti 10.1.2005 antamallaan päätöksellä osan 3.7.2003 ja 16.8.2004 suoritetuista ulosmittauksista, joissa kantelijan omaisuutta oli ulosottolain 4 luvun 9 §:n 4 momentin mukaisen samaistamisen johdosta ulosmitattu hänen aviopuolisonsa velasta. Ulosmittaus kumottiin osittain eräiden kiinteistöjen osalta ja kokonaan erään kiinteistön ja asunto-osakkeiden osalta. Kärjäoikeus määräsi päätöksessään, että sen 4.8.2003 määräämä täytäntöönpanon keskeytys ei ollut enää voimassa.

Tieto päätöksestä ja sen lainvoimaisuustiedoista toimitettiin ulosottomiehelle 18.1.2005 postitse.

Kantelija valitti päätöksestä Rovaniemen hovioikeuteen ja vaati täytäntöönpanon keskeytystä. Rovaniemen hovioikeus antoi 4.2.2005 väliaikaisen täytäntöönpanon keskeytystä koskevan päätöksen, jonka mukaan kantelija oli vaatinut Kemin kihlakunnanviraston ulosotto-osaston 3.7.2003 ja 16.8.2004 toimittamien ulosmittausten täytäntöönpanon keskeyttämistä kunnes ulosmittausvalitus oli lainvoimaisesti ratkaistu. Päätöksen mukaan:

Hovioikeus määrää, että yllämainittujen ulosmittausten täytäntöönpano on keskeytettävä, kunnes asiassa on annettu hovioikeuden ratkaisu tai asiasta mahdollisesti sitä ennen toisin määrätään. Määräys annetaan väliaikaisesti vastapuolta kuulematta.

Hovioikeus on perustanut päätöksensä ulosottolain 9 luvun 14 §:n 3 ja 4 momentteihin.

Kantelija vaati 2.6.2005 Kemin kihlakunnanviraston ulosotto-osastolle lähetetyllä kirjeellä, että ulosmittaukset osoitteessa - - - olevan kiinteistön ja - - - olevan osakehuoneiston osalta kumotaan (oikeastaan peruutetaan). Kyseisten kohteiden ulosmittaukset oli Rovaniemen käräjäoikeuden päätöksellä kumottu. Samana päivänä kantelija osoitti samansisältöisen pyynnön Rovaniemen hovioikeudelle.

Kihlakunnanvouti antoi päätöksensä vaatimukseen samana päivänä. Päätöksen mukaan ulosmittausta ei kumottu. Perusteluna hän oli muun muassa esittänyt, että kantelija ei ollut hovioikeuteen osittamassaan valituksessa ja hakemuksessa täytäntöönpanon keskeyttämiseksi mitenkään yksilöinyt tai rajoittanut keskeytyksen kohdetta vaan kohdistanut vaatimuksensa ulosmittauksen täytäntöönpanoon yleisesti. Hovioikeus oli keskeyttänyt täytäntöönpanon yksilöiden ulosmittaukset ulosmittauspöytäkirjojen numeroiden mukaisesti. Perustelujen mukaa hovioikeuden päätöksessä mainitut ulosmittaukset pitivät sisällään myös ne kohteet, joiden osalta kantelija ei ollut valittanut. Kihlakunnanvouti oli perusteluissaan vielä todennut, että tuomioistuimien voi keskeyttää täytäntöönpanon myös omasta aloitteestaan eikä näin ollen ollut sidottu osapuolten esittämiin vaatimuksiin tai rajoituksiin. Vielä päätöksessä todetaan, että oli olemassa hovioikeuden antama täytäntöönpanon keskeytyspäätös, jonka mahdollinen osittainen peruuttaminen oli hovioikeudessa vireillä. Näin ollen kihlakunnanvouti katsoi, että ei ollut syytä tuossa vaiheessa kumota ulosmittausta tai ryhtyä muihinkaan täytäntöönpanotoimiin vastoin hovioikeuden päätöstä.

Kantelijan hakemuksen käsittelyn yhteydessä velkoja, Lapin verovirasto, joka oli valittanut päätöksestä, oli pyytänyt hovioikeutta kieltämään Kemin kihlakunnanviraston ulosotto-osaston toimittamien ulosmittausten täytäntöönpanon peruuttamisen nyt vaaditulta osin.

Hovioikeus totesi 7.6.2005 antamassaan päätöksessä, että sen 4.2.2005 antamalla määräyksellä, joka on koskenut ulosmittausten täytäntöönpanon väliaikaista keskeyttämistä, ei ollut kielletty Kemin kihlakunnanviraston ulosotto-osaston 3.7.2003 ja 16.8.2004 toimittamien ulosmittausten peruuttamista siltä osin kuin ulosmittaukset olivat koskeneet nyt kysymyksessä olevaa kiinteistöä ja sillä olevia rakennuksia sekä mainitun asunto-osakeyhtiön osakkeita. Tällä päätöksellä hovioikeus kuitenkin kielsi täytäntöönpanon peruuttamisen tältä osin, kunnes asiassa on annettu hovioikeuden ratkaisu tai asiassa toisin määrätään. Päätös perustui ulosottolain 9 luvun 14 §:n 3 momenttiin ja 15 §:ään.

Rovaniemen hovioikeus antoi päätöksensä ulosottovalitusasiassa 26.8.2005. Hovioikeus kumosi ulosmittaukset myös siltä osin kuin käräjäoikeus oli jättänyt ne voimaan. Muilta osin käräjäoikeuden päätös jäi pysyväksi.

Oikeusohjeet

Ulosottolain 1 luvun 19 §:ssä säädetään asianmukaisuuden vaatimuksesta ulosotossa. Ulosottomiehen tulee toimia virkatehtävässään asianmukaisesti ja puolueettomasti. Täytäntöönpanotehtävät tulee suorittaa joutuisasti, tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti aiheuttamatta vastaajalle tai sivulliselle suurempaa haittaa kuin täytäntöönpanon tarkoitus vaatii. Ulosottomiehen tulee edistää vastaajan omatoimisuutta ja asianosaisten välistä sovinnollisuutta ulosottoasiassa sopivalla tavalla.

Ulosottolain 9 luvun 14 §:n 3 ja 4 momenttien mukaan tuomioistuin, joka käsittelee ulosottotointa koskevaa muutoksenhakemusta taikka täytäntöönpanoriitaa voi asianosaisten pyynnöstä tai omasta aloitteestaan määrätä täytäntöönpanon keskeytettäväksi. Täytäntöönpanon keskeyttämistä koskevaan päätökseen ei saa erikseen hakea muutosta.

Lain 9 luvun 15 §:ssä säädetään keskeytyspäätöksen sisällöstä. Täytäntöönpano voidaan keskeyttää tai määrätä keskeytettäväksi joko kokonaan tai jonkin ulosottooperusteessa olevan määräyksen tai tietyn esineen ja omaisuuden osalta. Keskeytyspäätöksessä voidaan myös rajoittaa määrää, jonka osalta ulosottooperuste toimeenpannaan taikka sallia omaisuuden ulosmittausta tai esineen haltuunottoa mutta kieltää omaisuuden myynti ja luovuttaminen hakijalle taikka kertyneiden varojen tilitys. Keskeytyksen ehdoksi voidaan myös määrätä, että vaatimuksen esittäjä asettaa vakuuden keskeytyksestä aiheutuvista kuluista ja vahingosta. Kuulutettu huutokauppa voidaan määrätä jätettäväksi toimittamatta vain erityisestä syystä ja sillä ehdolla, että keskeytystä vaatinut asettaa vakuuden huutokauppakustannusten korvaamisesta. Erityisestä syystä voidaan määrätä, että jo suoritettu täytäntöönpanotoimi on peruutettava. Jos ulosmitattu omaisuus on arvoltaan nopeasti alentuvaa tai sen hoitokustannukset ovat korkeat, täytäntöönpano saadaan määrätä myynnin osalta keskeytettäväksi ainoastaan, jos asetetaan vakuus kulujen ja vahingon korvaamisesta tai jos keskeyttämiseen on painava peruste.

Lainkohdan 3 momentin mukaan mitä edellä tässä luvussa säädetään keskeyttämisestä, koskee myös sellaisen määräyksen antamista, jossa täytäntöönpanon peruuttaminen kielletään tai keskeytetään. Mainitun kieltomääräyksen voi antaa myös ratkaisun antanut tuomioistuin itse. Tällöin määräys on voimassa, kunnes kyseinen ratkaisu tulee lainvoimaiseksi tai ylempi tuomioistuin antaa asiassa uuden määräyksen.

Kolmas momentti otettiin ulosottolakiin lailla (679/2003) ja se tuli voimaan 1.3.2004. Hallituksen esityksen (HE 216/2001 vp.) perusteluissa todetaan seuraavaa:

Oikeuskäytännössä on eräissä tapauksissa valinnut epäselvyyttä sen suhteen, onko tuomioistuin oikeutettu keskeyttämään myös täytäntöönpanon peruuttamisen. Tällainen tilanne saattaa syntyä esimerkiksi silloin, kun kärjäoikeus on kumonnut ulosmittauksen, jolloin ulosottomiehen tulee peruuttaa täytäntöönpano. Jos hovioikeus kuitenkin muuttaa alioikeuden päätöstä ja pitää ulosmittauksen voimassa, saattaa olla, että ulosmitattavaa omaisuutta ei enää löydykään. Jos yllämainitussa esimerkkitapauksessa kärjäoikeus itse antaisi keskeyttämismääräyksen,

ulosmittauksen kumoamispäätös ei johtaisi välittömiin peruuttamistoimiin. Jollei päätökseen haettaisi muutosta, peruuttamistoimiin voitaisiin ryhtyä heti kumoamispäätöksen tultua lainvoimaiseksi. Jos muutosta haettaisiin, keskeytysmääräys olisi voimassa, kunnes ylemmässä oikeusasteessa annetaan uusi keskeytysmääräys. Jollei sitä anneta, keskeytys olisi voimassa, kunnes ylempi oikeusaste antaa oman päätöksensä.

Ulosottolain 9 luvun 16 §:n mukaan keskeytysmääräys on voimassa, jollei laissa toisin säädetä, kunnes määräyksen antaneessa viranomaisessa tai tuomioistuimessa vireillä oleva pääasia on ratkaistu. Keskeytyspäätöksessä voidaan määräyksen voimassaoloaikaa rajoittaa tai pidentää, enintään kuitenkin siihen saakka, kun pääasiassa annettava ratkaisu saa lainvoiman. Keskeytysmääräyksen antaja voi peruuttaa määräyksen, muuttaa sitä tai antaa uuden määräyksen.

Ulosottolain 9 luvun 18 §:n mukaan ulosottomiehen on keskeytettävä täytäntöönpano saatuaan ilmoituksen asiasta tuomioistuimelta ei kuitenkaan ennen kuin asianosainen on asettanut vakuuden, jos keskeytyspäätöksen ehdoksi on määrätty vakuuden asettaminen. Täytäntöönpanossa jo suoritettut toimet pysyvät voimassa, jollei keskeytyspäätöksessä ole määräystä niiden peruuttamisesta.

Ulosottolain 10 luvun 8 §:n 2 momentin mukaan valitus ei keskeytä täytäntöönpanoa, ellei laissa toisin säädetä tai tuomioistuin toisin määrää. Pykälän 2 momentin mukaan, jos ulosmittaus kumotaan, ulosottomiehen tulee viivytyksettä ryhtyä toimiin ulosmittauksen peruuttamiseksi, jollei tuomioistuin toisin määrää.

Edellä mainitun hallituksen esityksen perusteluissa todetaan, että tämä sääntely täydentäisi 9 luvun 15 §:ään ehdotettua uutta 3 momenttia, jonka mukaan keskeytys tai kieltomääräys voitaisiin antaa täytäntöönpanon peruuttamista koskevana, jolloin sen voisi antaa myös ratkaisun antanut tuomioistuin itse. Muutoksenhaku tuomioistuimen päätös ulosmittauksen kumoamisesta ei automaattisesti johtaisi ulosmittauksen raukeamiseen vaan ulosottomiehen tulisi peruuttaa ulosmittaus erikseen. Perusteluissa todetaan edelleen, että sääntely, jonka mukaan jo lainvoimaa vailla oleva ulosmittauksen kumoamispäätös johtaa peruuttamistoimien käynnistymiseen, on perusteltu muutoksenhakijan oikeusturvan kannalta. Epäselvässä tilanteessa kumoamispäätöksen antanut tuomioistuin tai jatkovalitusta tutkiva tuomioistuin voisi kuitenkin kieltää tai keskeyttää peruuttamistoimet, joten myös vastapuolen edusta voidaan huolehtia. Jollei peruuttamistoimia ole kielletty tai keskeytetty, momentti saattaa johtaa jatkovalituksen osalta siihen ainakin teoreettisesti ongelmalliseen tilanteeseen, että ulosmittausvalitusta käsiteltäessä ei ole voimassa ulosmittausta. Tarkoitus on kuitenkin, että tällöinkin ulosmittauksen kumoava päätös olisi mahdollista kumota, jolloin ulosottomiehen tulisi uudestaan mitata kyseinen omaisuus.

3.3 Arviointi

Kantelu koskee sitä, olisiko ulosottomiehen välittömästi Rovaniemen kärjäoikeuden päätöksestä tiedon saatuaan tullut peruuttaa ulosmittaus siltä

osin kuin käräjäoikeus oli sen kumonnut vai oliko hänellä lakiin perustuva syy pidättäytyä ulosmittauksen peruuttamisesta.

Ensinnäkin on arvioitava sitä aikaväliä, joka alkoi päätöksen ja sen lainvoimaisuutta koskevien tietojen ilmoittamisesta ulosottomiehelle eli 18.1. jälkeen ja päättyen hovioikeuden 4.2. antamaan ulosmittauksen väliaikaisen täytäntöönpanon keskeyttämistä koskevaan päätökseen.

Kihlakunnanvouti on selvityksessään todennut, että hänen käsityksensä mukaan ulosmittauksen peruuttaminen on ollut mahdollista 10.1.2005–4.2.2005 välisenä aikana. Kihlakunnanvouti vetoaa siihen, että kun hänen tiedossaan oli, että sekä velallinen että lääninverovirasto velkojana hakevat muutosta päätökseen, hän ei ryhtynyt velallisen vahingoksi jatkamaan täytäntöönpanoa ulosmitatun omaisuuden myymiseksi eikä toisaalta velkojan vahingoksi peruuttamaan ulosmittauksia.

Hallituksen esityksen ulosottoasioiden muutoksenhakua koskevan lainsäädännön uudistamisesta (HE 106/1995 vp.) perusteluissa onkin korostettu (sivu 86), että ulosottomiehen tulisi mahdollisuuksien mukaan toimia niin, että täytäntöönpanoa jatkettaessa pyrittäisiin ottamaan huomioon asianosaisten tuomioistuimelle esittämät keskeytyspyynnöt. Jos esimerkiksi ulosottovalituksessa on pyydetty täytäntöönpanon keskeyttämistä, hyvän ulosottotavan mukaista on odottaa, jos se on mahdollista, niin kauan kuin keskeytyspyyntö on ratkaistu.

Katson, että sekä velallisen että velkojen oikeusturvan kannalta on ollut perusteltua pidättäytyä täytäntöönpanon jatkamisesta tai täytäntöönpanon peruuttamisesta koskevista toimenpiteistä kunnes tuomioistuimella on ollut mahdollisuus ratkaista täytäntöönpanon keskeyttämistä tai täytäntöönpanon peruuttamisen keskeyttämistä koskeva asia, vaikkakaan kuten jäljempänä tulen esittämään, yhtäältä täytäntöönpanotoimista ja toisaalta niiden peruuttamista koskevista toimituksista pidättäytyminen ei mielestäni ole oikeusvaikutuksiltaan samassa asemassa eikä ole siten asianosaisten oikeusturvan kannalta samassa asemassa.

Mitä tulee ulosottomiehen menettelyyn hovioikeuden keskeyttämisspäätöksen antamisen eli 4.2.2005 jälkeen totean, että kihlakunnanvouti on velallisen hakemukseen 2.6.2005 antamassaan perustellussa kirjallisessa päätöksessä esittänyt ne perusteet, joiden johdosta hän ei ryhtynyt toimenpiteisiin kumotun ulosmittauksen peruuttamiseksi.

Asiassa on mielestäni keskeistä, mitä ulosottolain 9 luvun 14–18 §:ssä säädetään täytäntöönpanon keskeyttämisestä, mitä keskeyttämisellä tarkoitetaan ja mistä tuomioistuimen kumoaman täytäntöönpanon eli ulosmittauksen peruuttamisen keskeyttämisessä on kysymys.

Täytäntöönpanon keskeyttämistä tai kieltämistä koskeva säännöstö antaa muutoksenhakijalle oikeusturvaa sitä vastaan, että täytäntöönpanon jatkaminen ei tekisi valitusta tarpeettomaksi. Jos täytäntöönpanoa jatketaan ja esimerkiksi ulosmitatut varat tilitetään velkojalle, päättyy täytäntöönpano eikä valitusta ulosottolain 10 luvun 1 §:n 2 momentin mukaan voida enää tutkia

muutoin kuin lopputilityksessä olevan virheen osalta. Näin ollen on velallisen oikeusturvan kannalta olennaista, että tuomioistuimien voi harkita edellytyksiä täytäntöönpanon jatkamisen keskeytykselle.

Toisaalta kumotun ulosmittauksen peruuttamisella ei ole samanlaisia oikeusvaikutuksia eikä peruuttaminen sinänsä päätä täytäntöönpanoa eikä näin ollen vie velkojalta mahdollisuutta saada asiansa joko tuomioistuimen tai muutoksenhakutuomioistuimen tutkittavaksi. Tältä osin hallituksen esityksen perusteluissa on myös korostettu, että mikäli muutoksenhakutuomioistuin muuttaa alioikeuden päätöstä, voidaan asiassa suorittaa uusi ulosmittaus.

Ulosottolainsäädännön uudistuksessa, joka tuli voimaan 1.3.2004, kuitenkin otettiin ulosottolakiin säännös, joka mahdollisti tai ainakin selvensi sen hetkistä oikeuskäytäntöä siitä, voiko tuomioistuin nimenomaisesti keskeyttää tai kieltää ulosmittauksen peruuttamisen. Edellä selostetuista lainvalmisteluasiakirjoista ja lainkohdan sanamuodosta voidaan mielestäni päätellä, että mikäli täytäntöönpano keskeytetään – niin kuin tässä tapauksessa – yksilöityjen ulosmittausten osalta, keskeyttämisellä ei tarkoiteta ulosmittauksen kumoamisesta seuraavan ulosmittauksen peruuttamisen keskeyttämistä. Tältä osin säännöksen tarkoitus huomioon ottaen on lähdettävä velallisen oikeusturvan kannalta säännösten suppeasta tulkinnasta.

Mielestäni myös se, ettei hovioikeus 4.2.2005 antamassaan päätöksessä ole viitannut muuhun kuin velallisen hakemukseen eikä päätöksen perusteena ole käytetty 9 luvun 15 §:n 3 momenttia, tukevat käsitystä, että päätös on koskenut ainoastaan täytäntöönpanon jatkamista koskevia toimia. Ulosottomies ei ole luonnollisestikaan voinut vedota siihen, miten velallinen on keskeyttämispyyntönsä yksilöinyt, koska velallisella ei ole ollut oikeudellista intressiä vaatia täytäntöönpanon keskeytystä siltä osin kuin käräjäoikeuden päätös on ollut hänen vaatimuksensa mukainen.

Näin ollen katson, että kihlakunnanvoudin olisi hovioikeuden 4.2.2005 antaman päätöksen jälkeen tullut ilman aiheetonta viivytystä ryhtyä toimenpiteisiin ulosmittauksen peruuttamiseksi siltä osin kuin käräjäoikeus oli sen kumonnut. Pidän ulosottolain säännöksiä tältä osin kuitenkin jossain määrin tulkinnanvaraisina. Näin ollen kantelu ei anna aiheutta muihin toimenpiteisiin kuin, että saatan tämän käsitykseni kihlakunnanvoudin tietoon lähettämällä jäljennöksen tästä päätöksestä hänelle.